

Mieczysław Gogacz

Dialog i pokój

Studia Philosophiae Christianae 28/1, 166-168

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MIECZYŚLAW GOGACZ

DIALOG I POKÓJ

1. WEWNĘTRZNE PRYNCYPIA DIALOGU JAKO RELACJI

Dialog jest doniosłym sposobem uzyskiwania i utrwalania pokoju. Stanowi sposób odnoszenia się do siebie ludzi. Jest z tego względu relacją.

Taki wniosek wynika z metafizycznej identyfikacji dialogu. Polega ona na ustalaniu, że jest i czym jest dialog. To, że jest i czym jest, wskazuje na dwa stanowiące go wewnętrzne pryncypia.

a) Pierwszym, wewnętrznym pryncypium dialogu jest istnienie, które urealnia dialog jako relację. Bezpośrednim podmiotem tej relacji jest wola człowieka. Dialog jest przez tę wolę wciąż inicjowany pod wpływem intelektu, który aktywizuje wolę przekazaną jej prawdą, że drugi człowiek jest dobrem dla woli i że nawiązana z tym człowiekiem więź zaowocuje dobrem, gdyż dobro rodzi dobro. Tę podmiotowaną, inicjowaną, wprost nadawaną przez wolę człowieka relację, nawiązywaną z motywu prawdy i dobra, podejmuje drugi człowiek swą wolą pod wpływem swego intelektu również z motywu prawdy, że człowiek nawiązujący z nim dialog jest dla niego dobrem.

b) Drugim, wewnętrznym pryncypium dialogu oprócz istnienia jest treść lub, inaczej mówiąc, istota dialogu. Jeżeli prawda jest otwarciem się człowieka na kogoś drugiego, udostępnieniem się człowieka drugiemu człowiekowi, a dobro jest zdolnością do wywołania potrzeby wiązania się z drugim człowiekiem przez akceptowanie go i obdarowanie zaufaniem, to treścią lub istotą dialogu, a dokładniej mówiąc jego naturą, jest chronienie wzajemnego akceptowania się osób i ufania sobie. Wzajemne akceptowanie się i ufanie sobie najlepiej realizuje się w więzi, łączącej ludzi właśnie jako osoby.

Dodajmy, że osobą jest ten byt, w którego istocie współstanowiący go z istotą akt istnienia wywołał rozumność, a swym przejawem rzeczywistości, zarazem prawdą i dobrem, spowodował nawiązanie się relacji miłości, wiary i nadziei.

2. MĄDROŚĆ WARUNKIEM TRWANIA DIALOGU

Z metafizycznego ujęcia dialogu jako relacji, którą podmiotuje w osobie jej dobro jako przejaw istnienia człowieka i zarazem podmiotuje ją dobro w drugim człowieku, odbierającym tę nadaną do niego relację, wynikają przynajmniej trzy wnioski jako warunki trwania dialogu:

a) Pierwszy wniosek: dialog, zgodnie ze swym istnieniem i swą istotą, musi być rozważany w metafizyce człowieka, gdyż człowiek podmiotuje dialog jako relację łączącą osoby.

b) Drugi wniosek jest taki, że ponieważ dialog stanowi realną relację, wyznaczoną zarazem przez dobro i prawdę, przez skierowaną więc do dobra wolę i przez motywujący wolę intelekt rozpoznający prawdę, to wobec tego dialog jest wyznaczany przez mądrość człowieka.

Mądrość polega na rozpoznawaniu bytów z pozycji zarazem prawdy i dobra. Jest to rozpoznawanie tych bytów z pozycji więc prawdy jako przyczyny wywołującej taki skutek, który jest dobrem dla obu osób

powiązanych dialogiem. Jest to zarazem rozpoznawanie bytów z pozycji dobra, wykluczającego zło, nieufność i brak wzajemnej akceptacji.

Dialog więc jako chronienie wzajemnej akceptacji i ufania sobie jest działaniem, chroniącym miłość i wiarę w człowieka, gdyż miłość jest w swej naturze na różnych poziomach akceptowaniem się ludzi, a wiara jest zaufaniem, udostępniającym to, czym ludzie najgłębiej żyją.

To akceptujące odnoszenie się do siebie i ufanie sobie usuwa niechęć, nienawiść, wyrządzenie krzywdy, nieufność i tym samym, gdy w dialogu zdecydujemy się na życzliwość i zaufanie, rodzi pokój. Z tego względu trzeba podkreślić, że pokój jest konsekwencją mądrości¹ i że dialog jest sposobem uzyskiwania go i utrwalania.

c) Trzeci wniosek: jeżeli dialog, wyznaczony przez mądrość człowieka, a właściwie przez mądrość dwu osób, chroni miłość i wiarę jako wzajemne ufanie sobie ludzi, to znakiem, że dialog trwa i owocuje, jest poziom ufania sobie ludzi i wiążącej ich życzliwości, która jest postacią wzajemnego akceptowania się osób. I jeżeli nie zwiększa się wzajemna życzliwość i wzajemne zaufanie, to z kolei jest to znakiem, że dialog podlega kryzysowi.

Metafizyka człowieka i wsparta na niej pedagogika, głównie pedagogika religijna nazywana ascetyką, znają ten kryzys i nazywają go ciemną nocą duszy.

Tak jak w ascetyce chrześcijańskiej poziom miłości do Boga i do ludzi mierzy się poziomem modlitwy, tak w pedagogice społecznej i wyłącznie humanistycznej poziom wzajemnej życzliwości i ufania sobie ludzi mierzy się poziomem dialogu.

3. POZIOMY DIALOGU

a) Etap uzgodnień

Poziom dialogu narasta. Przejawia się on najpierw w zmianie języka z ostrego, atakującego, na łagodny i pojednawczy. Z kolei przejawia się w spokojnej analizie poglądów i postaw obu dialogujących stron, by się wzajemnie rozumieć. Przejawia się on dalej w potrzebie udzielania sobie pomocy w sprawach dla którejś ze stron ważnych, w zaofiarowaniu tej pomocy. Wreszcie dialog przejawia się w pokojowym współistnieniu dwu osób, zachowujących swe odrębne przekonania i postawy, lecz wzajemnie wciąż potrzebujących siebie, działających już wspólnie, jednak jeszcze nie dla jednego wspólnego dobra, lecz dla osobnego dobra każdej ze stron dialogu.

b) Kryzys dialogu

I tu dopiero, na tym już tak wysokim poziomie dialogu pojawia się kryzys, wynikający z dążenia do osobnego dla obu stron dobra. Prze-

¹ Por. inne moje publikacje na temat pokoju: *Pokój na świecie — fragmenty referatu*, Zeszyty naukowe KUL 6 (1963) z. 3, s. 87—88; *Jan XXIII o pokoju światowym*, Przewodnik Katolicki 14 (1965) nr 121—122, z dn. 4 IV; *Pokój jest konsekwencją mądrości*, Studia Filozoficzne (1972) nr 5, s. 28—35; *Pokój konsekwencją miłości i mądrości*, Słowo Powszechne 34 (1980) nr 105, z dn. 9—11. V; *Peace as a consequence of wisdom*, *Dialectics and Humanism* (1983) nr 4, s. 55—62.

jawia się ten kryzys w dwóch znakach: w ciągłej różnicy poglądów i w ciągłej, zależnej od tych poglądów, różnicy decyzji.

Może to doprowadzić do rozejścia się stron, do załamania się dialogu. I oby się to nie zdarzało. Może to też doprowadzić do innej postaci kryzysu: do rozpacz. Notujemy właśnie taki stan rozpacz osób, które nie przetrwały dialogu, taki stan rozpacz nawet społeczeństw, gdy zakwestionowano ich idee i nadzieje, gdy nie znaleziono wspólnego, przez wszystkich akceptowanego dobra.

Wyjściem z tego kryzysu jest właśnie aż mądrość, która doskonali poznanie, wiedzę i poglądy jako przyczyny decyzji, i która doskonali wybór, rozstrzygnięcia, decyzje jako skutek przyczyny. Ta mądrość jest w człowieku ujmowaniem wszystkiego z pozycji zarazem prawdy i dobra. Jest przez udoskonalenie intelektu i woli rozpoznawaniem i wyborem wspólnego dobra, jednego dla obu stron, odpowiadającego wszystkim.

c) Trwanie akceptacji i zaufania

A potem, gdy zjednoczy wszystkich jedna słuszna sprawa, jedno akceptowane dobro we wzajemnym zaufaniu do siebie i do tego dobra, gdy więc minie kryzys, następuje precyzowanie szczegółowych zachowań, często jeszcze bolesne, lecz już w powszechnej zgodzie. Z kolei następuje zgodne budowanie wspólnot, głoszenie jednoczącego wszystkich dobra i słuźenie sobie wzajemnie odpowiednio do realnych potrzeb i ulżenia cierpieniu. I wreszcie, dopiero po tym wszystkim i w wyniku tego wszystkiego, utrwała się pokój.

4. POKÓJ SKUTKIEM DIALOGU

Dodajmy, już tylko, że mądrość uzyskuje się tylko w kontakcie z realnymi osobami, które swą realnością i prawdą uwalniają nas od wymyślonych lub błędnych idei i teorii, nie wyrażających prawdy o osobach i przez to nie kierujących do dobra. Ta mądrość jest w nas trafnym poznaniem tego, co istotne, nie pomyłone z tym, co drugorzędne, i jest w nas zarazem prawością woli. Mądrość więc jako rozumienie prawdy i opowiedzenie się w prawość woli po stronie słusznego dobra, wyzwala pełniejszy dialog, który dopiero jako korzystanie z mądrości jest sposobem uzyskiwania i utrwalania pokoju.

Pokój jest zgodnie z prawdą bogatym owocowaniem dobra. A gdy prawda i dobro, w sumie mądrość, wypełniają osoby, pokój jako skutek dialogu owocuje szczęściem osób i narodów.

AGNIESZKA KIRPLUK

ROZUMIENIE ZJAWISKA PRZYJAŹNI W FILOZOFII ARYSTOTELESA I WSPÓŁCZESNEJ FENOMENOLOGII

1. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE ZJAWISKA PRZYJAŹNI W ETYCE ARYSTOTELESA

Zjawisko przyjaźni wyznacza jedno z trzech ujęć etyki przez Arystotelesa — etykę przyjaźni. Pozostałe dwa ujęcia to etyka życia kontemplacyjnego — teoretycznego oraz etyka życia czynnego, określona